

Šetalište Julio

jorge luis borges

Trafika je mirisala poput ruže,
pustinja. Poslijepodneva se zavlčila u jučerašnjice;
ljudi podijeliše nestvarnu prošlost.
Nedostajala je samo: staza preko puta.

Meni se čini poput priče, kako je osnovan Buenos Aires:
Držim da je taj grad vječan, kao voda i zrak.

VRATA
(Elegija)

Francisu Luisu Bernardésu

Četvrt Villa Alvear: Između ulica Nicaragua,
Arollo Maldonado, Canning i Rivera.
Postoje još brojna zapuštena zemljišta, a njihov je značaj ograničen.

Bs.As. 1902.

Ovo je elegija
o savršenim vratima koja su bacala sjene
na Zemaljski vrt.
Ovo je elegija
o vremenima drugoga pognutog blještavila,
kad su predvečerja obasjavala prazna dvorišta
(u istim predjelima bilo je dosta neba
za jednu punu sreću), a večeri bojile ograde.
Ovo je elegija
Palerma zacrtanog nestalnošću uspomena
što se gube u neznačajnoj smrti zaborava.
Jedan valcer s vergla koji nas na djevojke podsjeća,
ili na drske trubače kornetâ
iz šezdeset i četvrte,
na ljupkost njihovog čekanja pred vratima.
Bilo je šupljina u plodovima kaktusa,
i neprijateljskih obala Maldonada
— manje vode nego suhog blata —
i opustjelih puteva po kojima je blistala dvorska svita
i granica željeznog zvižduka.
Bilo je sretnih stvari,
stvari za radost duše,
lijeha u dvorištu,
ljuljajućih koraka kuma.
Od osnutka, Palermo, ispunjavalo te
nekoliko milonga da bi te ohrabrile,
i kreolske karte da prikriješ život,
nekoliko vječnih svitanja za upoznavanje sa smrću.

Dan je bio dulji na tvojim putima;
dulji no na ulici centra
gdje se nebo udomilo u svojim udubinama.
Kola sa svojim odlučujućim bokom
krstarila su tvojim jutrima,
a nježne prodavaonice poredane po uglovima
čekaju nekog anđela.
S moje ulice odozgo
potražiti ću sjećanja na
tvoje ulice noću.
Moj zvižduk siromaha uvući će se u snove
usnulih ljudi.

Smokve što vire iznad zidicâ
suosjećaju s mojom dušom,
i postojanje snivanja tvojih uglova
ugodnije je od ružičastomekih oblaka.

SETALISTE JULIO

Zaklinjem se da se nisam promišljeno vratio na ulicu
s gornje strane tržnice ponovljene poput zrcala,
s roštilja s pletenicom mesa s obora,
od prostitucije prikrivene nečim najneobičnijim: muzikom.

Luka bez mora osakaćena, zakovan i slani vjetar,
lomljenje valova koje te je pleglo na zemlju: Šetalište Julio!
Iako te moja sjećanja poznaju od postanka pa do nježnosti,
nikada te nisam osjećao domovinom.

Od tebe samo imam zasljepljujuće neznanje;
neko nesigurno posjedovanje, poput ptica u zraku,
ali moj je stih pitanje i kušnja,
i da bih ga mogao slijediti, ispitujem ga.

Ta četvrt sa sjajem more u podnožju drugih;
zaokruženost zrcala otkriva ružnu stranu lica;
tvoja zagrijana noć visi u bordelima grada.

Ti si prokletstvo što smišlja jedan svijet
s predstavama i izopačenostima njegovim;

MITSKO OSNIVANJE BUENOS AIRESA

I da ovom rijekom, snenom i blatnom,
stižu pramci da osnuju domovinu,
obojene barke ljuljale bi se
između vodenog bilja lažnog smjera.

Razmišljajući bolje, pretpostavimo da je rijeka
bila plavetna kao da je nebeska porijekla,
sa svojom crvenom zvijezdom koja bilježi prostor
na kojem je postio Juan Diaz, a Indijanci se gostili.

Istina je da su tisuće i tisuće ljudi doplovile
preko mora širokog pet mjeseca,
punog sirena i nemani,
i magnetskog stijenja što izluduje kompase.

Zauzeše nekoliko treperavih naselja na obali
i usnuše zadivljeni. Kažu da je to bilo na Riachuelu,
ali su uljepšani odlomci La Boce.

Čitav jedan blok u mojoj četvrti, u Palermu,
čitav jedan blok, ali usred polja,
izložen zorama i južnim vjetrovima.
Čitav jedan blok koji uporno ustraje:
Guatemala, Serrano, Paraguay, Gurruchaga,
Jedan ružičasti dućan sjajio je poput poleđine igračkih karata,
u čijoj pozadini se igrao »trucos«.
Ružičasti dućan upravo je cvao, čitav jedan ugao
zauzeo je uspješni vlasnik, ali sada zlovoljan i grub.

Jedan mali vergl spašavao je horizont
svojom bolešljivim izgledom, svojom habanerom i svojim
tudim, nerazgovjetnim naglaskom.
Gledalište osigurano, mislio je već IRIGOYEN.
Neki klavir svirao je tango iz Saborida.

od kaotičnosti patiš, od nestvarnosti boluješ,
s ukradenim kartama nastojiš igrati se života;
alkohol te tjera na tuče,
nerazumnosti opipavaju zavidne knjige magije.

Možda zato što je pakao prazan,
što je lažna ta ista tvoja fauna nakaza,
a obećana sirena na tom oglasu mrtva i voštana?

Strašnu nevinost posjeduješ;
pomirenje sa sudbinom, svitanjem, znanjem
nevinost griješnog duha, zbrisanog
danima sudbine;
izbljedjelu od mnoštva svjetala: nitko već ne žudi
za trenutkom sadašnjice kao stari ljudi.

Iza zidina mog predgrađa tvrda će kola
glasno moliti svog odvratnog od željeza i praha boga,
ali, kakav bog, kakav idol, kakvo obožavanje tvoje Šetalište

Julio?

Tvoj život sa smrću ima sporazum;
sva sreća postojanja zlosretna ti je.

HORIZONTU JEDNOG PREDGRAĐA

Pampa:
Slutim tvoju širinu koja dubi predgrađa
krvarim u tvojim zalascima.

Pampa:
Slušam te u tvojim suptilnim i sudbonosnim gitarama,
u visokim slamnatim kućicama i u umornoj buci
natovarenih kola sijenom što dolaze iz ljeta.

Pampa:
Intimnost obojenog vrta dovoljna mi je
da te osjećam svojom.

Pampa:
Znam da te deru
brazda i čorsokaci i vjetar što te mijenja.
Pampo patnička i muškaračka, što si već na nebesima,
ne znam da li značiš smrt. Znam da si mi u grudima.

JEDAN OPROŠTAJ

Predvečeri koja si potkopala naše zbogom.
Predvečeri obilježena i blaga i užasna poput mračna anđela.
Predvečeri kad živješe naše usne u nagoj skrivenosti
poljubaca.
Neminovno vrijeme pretilo se
iznad uzaludnog zagrljaja.
Nemilice zajedno prospasmo strasti, ne zbog nas,
već zbog bliske samoće.
Svjetlost nas ne umilosti, noć bijaše pala hitro.
Išli smo do ograde te gravitacije sjene koju već
zvijezda Danica olakšava.
Kao što se čovjek vraća s izgubljene livade ja se
vratih iz tvoga zagrljaja.
Kao što se čovjek vraća iz zemlje mačeva ja se vratih
iz tvojih suza.
Predvečeri koja traješ živeći kao san
između drugih večeri.
Tek kasnije sam uspio i nadmašio
noći i plovidbe.

MONTEVIDEO

Posrćem tvojim popodnevom kao umor neke strmine
za samilošću.
Nova je noć kao krilo iznad tvojih terasa.
Ti si Buenos Aires koji imamo, onaj koji se godinama
tiho udaljavao.
Naš si i radostan, kano zvijezda umnožena vodom.
Lažna vrata u vremenu, ulice tvoje uperene u tananu prošlost.
Svjetlost, iz koje nam zora sviće iznad slatkih
mutnih voda.
Tvoje nisko sunce blagosilje ljetnikovce i tek nakon toga
osvjetljuje moju ljubomoru.
Grad koji se sluša poput stiha.
Ulice sa svjetlošću dvorišta.

PLOVIDBA

More su bezbrojne sablje i obilja siromaštva.
Plamsaj je moguće prevesti u srdžbu, izvor u vrijeme
i bunar u jasno prihvaćanje.
More je usamljeno kao slijepac.
More je prastari jezik koji ne uspijevam odgonetnuti.
U njegovoj dubini, zora je skromna usidrena površina.
S njegovog obzora pomalja se svjetlost slična dimu.
Neprobojno poput obrađena kamena
ustraje more pred budućim danima.
Svaka večer: jedna luka.
Bičevan morem, naš pogled korača svojim nebom;
posljednja meka plaža: nebesko plava glina večeri.
Slatka prisnost zalaska sunca na nepovjerljivom moru!
Jasno poput svečanosti blistaju oblaci.
Mladi Mjesec se spleo o jarbol.
Isti mjesec koji ostavismo ispod kamenoga luka,
čije svjetlo uzdignut će vrbe.
Na palubi, u tišini, provodim večer sa sestrom,
kao komad kruha.

Prevod sa španskog i beleška o pesniku Jordan JELIĆ

BILJEŠKA O PISCU

Borgesova poezija je u izvjesnom smislu sinteza suvremenog, magijskog, mitsko-legendarnog i povijesnog iskustva vezanog za univerzalni ljudski problem, kojeg on obogaćuje umjetničkom vizijom i fikcijama vremena i prostora, težeći jedinstvenom cilju da se pronikne u otajstvo ljudske prirode i tajnu čovjekove sudbine. Poezija čvrsto strukturirana narativnim elementom nosi u sebi svojstveni pluralitet značenja u kojem se predvorje, bunari, ravni krovovi i unutrašnja dvorišta argentinskih obiteljskih kuća (patija) nipošto ne mogu u svakoj pjesmi dovesti na isti nivo značenja.

Borges kao stvaralac želi da dospje do samoga sebe kao nesavršenog bića i da neprestano postavlja upit o svom 'egou', za kojega kaže da je naš najveći teret i naša iluzija. Zlo, patnju, bol, smrt, nesreću, s jedne strane, te ljubav i ljudsko zadovoljstvo, s druge, pjesnik pokušava dovesti u savršen sklad, analizom ljudske prirode i povijesti, ostajući unutar zacrtanog kruga zavičaja i iskustva autohtone i hispanke civilizacije.

Borges oblikuje predjele i ličnosti i smješta ih u prostore svoga Buenos Airesa, jer je, kao što sâm kaže, s njim determiniran i emotivno zaboljen.

Simbolika uobličavanja svijeta i života i odnosa naspram njih, stvara, uvjetno rečeno, kozmogoniju, a pjesnički postupak dovodi na nivo međusobnog prožimanja. Tako se 'egzoterični prostori' moraju odgonetnuti, a Borges to čini simbolima ili magičnim tajanstvom stvaralačkog čina.

Stvaralačka Borgesova imaginacija neprestano želi otvoriti mogućnosti novih oblikovanja ličnosti, događaja i vizija, pa otuda, možda, prividan dojam o njegovoj furioznoj stvaralačkoj imaginaciji, mada njegovo koherentno djelo u totalnom umjetničkom zamahu zapravo govori o kreativnoj intuiciji — osjetiti se u smrti i izvan svijeta. Zagonetka njegovog stvaralaštva nije u tome da se izgradi isključivo na fikciji, već da se odgonetne ono što je čovjeku, kao generičkom biću, ne samo dato, već i zadato. On je neprestano zaokupljen vječnom istinom čovjekove konačnosti i čovjekovim odnosom s prirodom koji je trajan, ali stoga i tajnovit.

Prevedene pjesme su dio Borgesovog stvaralaštva iz tridesetih godina, kad je pjesnik bio jedan od glavnih protagonista književnog pokreta *ultraista*. Pjesme su tematski vezane za Buenos Aires, dio pjesnikovog sna i jave o rodnom gradu, njegovim predjelima i ljudima — bliski dodir s prirodom i njenim tajnama pretopljen u poeziju.

